

УДК 323.22.28

ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ: СПЕЦИФІКА ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРІОД ПОСТКОМУНІЗМУ

Катерина Буря

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
кафедра політології
пр. Гагаріна, 72, 49010, м. Дніпро, Україна*

У статті розглядається специфіка розвитку локальної демократії у країнах Центральної та Східної Європи у посткомуністичний період. Виокремлюються етапи інституційного будівництва та нормативного регулювання процесів політичної презентації та процеси демократичного врядування у локальних спільнотах. Визначається специфіка окремих субрегіонів Центральної та Східної Європи у контексті локальної демократизації. Локальна демократія розглядається як чинник загальної політичної модернізації країн Центральної та Східної Європи. Підкреслюється, що установчий етап реформ щодо формування локальної демократії у країнах ЦСЄ не був формалізований повною мірою. Доводиться, що даний етап пов'язується із початком адміністративно-територіальних реформ. Надано увагу аспектам розвитку країн ЦСЄ для сучасної України. Вивчено вплив вимог євроінтеграції на процеси розбудови локальної демократії.

Ключові слова: локальна демократія, політична модернізація, громадянське суспільство, локальний політичний простір, відкрита політика.

Демократичні перетворення у країнах Центральної та Східної Європи виступають джерелом прикладів та орієнтирами для розвитку для сучасної України. Набуття статусу стабільних та збалансованих демократій країнами Вишеградської групи, а також низкою Балканських країн, свідчить про можливість розбудови демократичних інститутів протягом досить короткого часу. Невіддільним компонентом розбудови демократичних структур у посткомуністичних країнах Європи стала розбудова спроможних інституцій локальної демократії, які, на відміну від загальнодержавних демократичних установ, не були представлені в умовах авторитарних і тоталітарних режимів. Попри істотний зв'язок із правовими та адміністративними чинниками, проблема розбудови локальної демократії у ЦСЄ не розглядалася у межах політичних чинників розгортання цього явища. Шлях від установчих реформ (адміністративно-територіальних та конституційних) до повноцінних локальних самоврядних спільнот був індивідуальним для кожної окремої країни. Водночас орієнтири та вимоги європейської інтеграції дещо стандартизували цей процес. На сучасному етапі локальна демократія у посткомуністичних країнах Європи є не лише засобом репрезентації локальних інтересів, але й одним із потужних системотворчих чинників для демократичних політичних систем.

Проблему специфіки розвитку локальної демократії на посткомуністичних теренах плідно досліджували зарубіжні науковці. Зокрема, слід виокремити узагальнюючу працю Г. Бальдерсхайма, М. Іллнера, Х. Воллмана «Локальна демократія у посткомуністичній Європі» [13], роботу П. Познера, присвячену трансформацію локальної демократії у країнах Латинської Америки [14], К. Према, в якій розглянуті напівпрямі демократичні процедури у Франції та Німеччині [15], Р. Салмінітті, де було надано кейс щодо розвитку локальної демократії у Фінляндії [16]. Поряд з цим, особливості трансформації локальної демократії у посткомуністичних країнах потребують подальшого вивчення у контексті

завершення інституційних реформ й становлення дієвих (політично спроможних) локальних спільнот.

Метою статті є встановлення специфіки та передумов розвитку локальних демократій у країнах Центральної та Східної Європи у посткомуністичний період. Завданням є вивчення інституційної локальної демократії та визначення передумов подолання наслідків комуністичного періоду.

Реалізація реформ щодо демократизації у країнах Центральної та Східної Європи мала характер безпрецедентного за масштабом та обсягом політичного експерименту. Разом з тим, наявні результати свідчать про реалістичність висунутих цілей та застосованих засобів. Основні компоненти локальної демократії: інститути репрезентації населення, колегіальне колективне управління, прозорість та публічність ухвалення рішень, а також цілісність політичного порядку денного локальної спільноти, набували актуальності як на основі нормативно-правових дій, так і у результаті зміни поточної політичної ситуації. Процес формування локальної демократії та забезпечення її дієздатності відбувався згідно з національними умовами кожної з країн. Однак, на період їх вступу до ЄС локальна демократія перетворилася на цілком функційну та врівноважену систему. На думку вітчизняного науковця В. Бебика, «успішний досвід імплементації всіх демократичних процедур та вкорінення основних демократичних принципів у суспільну свідомість громадян Вишеградської четвірки (Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина) та «потьомкінські» шати демократії у Російській Федерації мають слугувати «дорожньою картою» для України на її власному шляху. Проте шлях Вишеграду не був вимуруваний «жовтим камінням», а скоріше нагадував латинське прислів'я «тернистим шляхом – до зірок» [2].

Установчий етап реформ щодо формування локальної демократії у країнах ЦСЄ не був формалізований повною мірою. Його пов'язують із початком адміністративно-територіальних реформ, однак, насправді, ініціювання перетворень локальної демократії, розгортання процесів будівництва громадянського суспільства, розширення політичного плюралізму, проведення кількох конкурентних електоральних циклів на місцевому рівні, забезпечили передумови для формування самодостатніх локальних демократій. Однією з істотних перешкод для забезпечення функціональності локальних демократичних інституцій та практик стали особливості перехідного політичного процесу, який відзначався неpubлічністю та суттєвим обмеженням повноти політичної репрезентації. Також на першому етапі реформ давалася ознака недосконалої системи відносин між населеними пунктами, адміністративно-територіальними одиницями і регіонами. Ініціюванню політичних реформ щодо локальної демократії послугувала наявність політичної волі правлячих політичних сил у країнах ЦСЄ на початку 1990-х років. Як вважає В. Бебик, якщо демократизація центральних владних інститутів розпочалася вже у 1989 році, то завдання реформування місцевої адміністрації було значно складнішим, враховуючи величезну різноманітність муніципалітетів у країнах Центральної і Східної Європи (далі – ЦСЄ), небажання старих «апаратників» враховувати політичні зміни, неформальні політичні практики, відповідно до яких доступ до влади був обмеженим [2].

На установчому етапі реформ щодо демократизації локального рівня політичної системи у країнах ЦСЄ розгорнулися процеси якісних змін, що зумовили появу базових засад громадсько-політичної участі, що надало їм незворотній, самодостатній та самоорганізований характер. Надалі наявність повноцінного громадянського суспільства забезпечувала їм широку соціальну базу локальної демократії та підвищила ефективність формування її інститутів.

Істотною передумовою швидкого формування локальної демократії у посткомуністичних країнах Європи та подолання наслідків соціального минулого став технологічний прорив,

який збігся з періодом трансформації. Нові інформаційні технології забезпечували поширення інформації та удосконалення способів управління локальними спільнотами. Технологічні новації електронного врядування зумовили швидку модернізацію процесів управління та електорального вибору у таких країнах як Естонія, Словенія, у східних землях Німеччини. Тому швидкість трансформаційних перетворень дозволила порівняно швидко досягти базового рівня функціонування локальних демократичних установ. Поряд з цим, вже на сучасному етапі серед східноєвропейських учених існує думка про загрозу новітніх технологій демократичним процесам. Польський науковець А. Зібертович зазначив, що однією із загроз демократії є нездатність відрізнити правду від брехні через використання сучасних технологій. Також існування нещодавно створених технологій, які дозволяють читати наші емоції і навіть думки. Це може дати інструменти для розвитку нового покоління авторитаризму [8].

Основним знаковим свідченням перетворень та успіху реформ локальної демократії, демократизації у країнах Східної Європи стало формування ефективного політичного простору локального рівня. Він, своєю чергою, визначив можливість просування пропозицій до порядку денного локальних спільнот, реалізацію управлінських політик. Відповідно до високих стандартів прозорості, безпосередньою передумовою цього процесу стало пряме включення громадян до процесів політичного урядування на локальному рівні. Як вважає С. Байрак, «залучення громадян до справ держави та суспільства є не лише інструментом подолання спадщини соціалістичного минулого, а й вимогою проведення сучасних демократичних реформ» [1].

Реалізація реформ щодо формування локальної демократії відбувалася в умовах одночасної розбудови демократичних інститутів на національному і регіональному рівнях. Значна підтримка реформ у суспільстві, попри їх високу соціальну ціну, призвела до можливостей ухвалення радикальних рішень щодо подолання наслідків посткомуністичного періоду. У цілому, можна сказати, що у країнах ЦСЄ відбулося об'єднання зусиль нових політичних еліт і політизованої частини громадськості щодо формування інституційної структури локальної демократії.

Важливим етапом реалізації програми демократизації посткомуністичних суспільств на локальному рівні стало законодавче впровадження принципів справедливого представництва та політичної конкуренції. Ці вимоги були закріплені у вимогах щодо електорального законодавства. У різних країнах ЦСЄ законодавці забезпечили різні формули електорального представництва залежно від рівня розвитку територіальних самоврядних колективів. Зокрема, у республіці Польща це втілювалося у впровадженні різних принципів виборчої системи у залежності від розміру територіальних одиниць. На відміну від періоду реального соціалізму, врегулювання місцевих питань не пішли шляхом централізації та уніфікації, а забезпечили дисперсний та прагматичний підхід. На думку С. Байрака, «у гмінах, де проживало не більше 40 тис. осіб, було запроваджено мажоритарну виборчу систему, де електоральна конкуренція між персоніфікованими кандидатами розгорталася в одномандатних округах за принципом відносної більшості. Відповідно, факту партійної приналежності відводилося другорядне місце» [1].

Специфічною рисою імплементації реформ щодо реформування локальної демократії стало встановлення бар'єрів для нечесної політичної конкуренції та відвертих маніпулятивних дій. З цієї метою в окремих країнах впроваджувалися інституційні запобіжники у вигляді особливих структур для участі у виборчому процесі на прозорих і рівних засадах. Це істотно зменшило кількість «технологічних» політичних сил.

Особливою новацією, яка підкреслила самоврядний та незалежний характер локальних політичних спільнот у країнах ЦСЄ стало впровадження механізмів місцевих референдумів як форм прямого волевиявлення та народовладдя. Через порівняно невелику кіль-

кість членів місцевих громад локальна демократія у більшості випадків є плебісцитарною. Це вимагає якнайчастішого застосування методу прямого волевиявлення для вирішення багатьох питань місцевої громади. Місцеві референдуми стали політичною видовою ознакою, яка відрізняла місцевий політичний простір дореформеного періоду та періоду посиленої політичної модернізації у країнах ЦСЄ.

Розбудова системи локальної демократії у країнах Вишеградської групи, а згодом у країнах Балтії і Балканських країнах спричинила не лише зміцнення загальних продемократичних настроїв та їх інституційну стабілізацію, але також визначила вектор політичного розвитку територій. Вона сприяла зниженню залежності від центру та переходу до самоврядних і самостійних дій відповідно до місцевих умов і потреб. Локальна демократія у посткомуністичних країнах у період свого інституційного оформлення та нормативного впровадження стала основою для глибинних демократичних перетворень. Вони були забезпечені комплексною модернізацією політичних систем від політичної участі на індивідуальному рівні до функціонування політичних еліт. У цілому, інституалізація локальної демократії у посткомуністичних країнах забезпечила незворотність демократичних реформ у цьому регіоні світу. На думку С. Були, «локальна демократія відіграє важливу роль у стабілізації політичної системи. Становлення дієвої громадянської самоорганізації спроможне забезпечити легітимність владних інститутів і представництво суспільних інтересів, що сприятиме подальшому демократичному розвитку держави» [4].

Третім значущим етапом розвитку локальної демократії у країнах Центральної та Східної Європи стало фактичне застосування нового законодавства, а також дії політичних і громадських сил у нових політичних умовах. Попри тривалий період комуністичного правління, місцеві спільноти за досить короткий період навчилися формулювати локальний порядок денний, співпрацювати з урядовими та адміністративними структурами. Разом з тим, тенденцією розвитку локальних демократій у посткомуністичних країнах, яка об'єднує ці країни з Україною стало домінування центральних політичних сил у локальних політиях і принесення загальнонаціональних та навіть міжнародних питань на локальний рівень.

Деполітизація та деідеологізація процесу впровадження управлінських політик та репрезентації локальних політичних інтересів стала реалізуватися через можливості і повноваження, надані локальним спільнотам, наданим у рамках стратегії децентралізації, останні зумовлені вимогами інтеграції до ЄС. На цій основі навіть порівняно повільний розвиток Балканських країн засвідчив можливість деполітизації й деідеологізації розвитку локальних спільнот та підпорядкування їх демократичних інституцій інтересам місцевого розвитку. Значну роль у цьому відіграли місцеві референдуми, які дали можливість ухвалювати значущі рішення на місцях, не звертаючись на вищі рівні. Як свідчить досвід нових членів ЄС, зокрема Болгарії, місцеві референдуми проводяться щодо цілого ряду фінансових питань (позики у банках чи інших фінансових установах; продажі, знижки, орендні договори чи рентні доходи; взагалі, муніципальні активи, що мають значну важливість та вартість; інвестиції, будівництво приміщень, розбудова робітничої інфраструктури та інші засоби для задоволення потреб муніципалітету) [11].

Надання локальним демократіям широких можливостей у контексті економічної та соціальної автономії стало викликом, який визначав спроможність конкретних локальних спільнот реалізувати власні стратегії та вирішувати проблемні питання. У зв'язку з цим, пряме народовладдя стало одним з основних знарядь утвердження легітимності прийнятих рішень, балансування інтересів у суперечливих питаннях. Як слушно зазначає О. Скрипнюк, «демократія загалом і основні її форми відрізняються своєю багатоманітністю, оскільки народовладдя є, насамперед, нескінченним процесом розвитку» [12, с. 38].

Процес інституалізації локальних демократій не на формальному, а на партисипаторному й соціальному рівнях у країнах Центральної та Східної Європи знайшов свій відгук у розвинених країнах ЄС. Розбудова дієвих локальних демократій у низці посткомуністичних країн стала своєрідним індикатором для колективного ухвалення рішень щодо розширення членства в ЄС. Цю індикацію зафіксувала експертна спільнота багатьох європейських країн.

Вагома консультативна й фінансова допомога щодо розбудови інститутів локальної демократії у країнах ЄС стала чинником, який дозволив надати локальним демократичним інститутам країн ЦСЄ завершеного вигляду. В окремих випадках програми ЄС акцентували увагу на безпосередньому інституційному будівництві та ознайомленні політичного загалу трансформаційних країн з досвідом розвинених демократій. Вагомою підставою для широкої співпраці у рамках розбудови локальної демократії у посткомуністичних країнах стало розуміння у країнах ЄС необхідності забезпечення якомога більш стійкого характеру демократичних трансформацій та їх закріплення у короткий період часу. «Західні вчені вже у початковий період демократичних перетворень зробили висновок про слабкість громадянського суспільства у регіоні ЦСЄ, зокрема про домінування держави у відносинах з громадянами, брак взаємодії між лідерами та рядовими членами неурядових структур, формальну інституалізацію учасницької демократії, який не був змінений і через півтора десятиліття, коли ця сфера почала аналізуватися у контексті процесів європеїзації», стверджує М. Лендзел [9].

Колізійний характер локальної демократії країн Центральної та Східної Європи почав проявлятися одразу з реальним перерозподілом повноважень та можливостей владного впливу на розподіл ресурсів місцевих громад. У зв'язку з цим, колізії полягають у постійному розширенні свободи дій політичних акторів локальних спільнот та одночасно зі зменшенням можливостей у реалізації безпосередніх інтересів локальних спільнот. Звідси, у законодавстві багатьох країн Центральної та Східної Європи встановлені граничні можливості використання публічних коштів, цей досвід є вкрай актуальним для України, в якій на основі процесів децентралізації відбувається зростання доходів та видатків окремих громад. Згідно з даними вітчизняної вченої О. Бориславської, «законодавство Словацької Республіки передбачає власні позабюджетні фонди місцевого самоврядування. Джерелами формування таких фондів є: залишки коштів фонду минулих років; профіцит бюджету; надходження від господарської діяльності після сплати податків і зборів. Рішення про їх використання приймає представницький орган місцевого самоврядування за участі представницького органу місцевого самоврядування вищого рівня, а саме використання відбувається через відповідний бюджет» [3, с. 86].

Колізійність локальної демократії посилюється у зв'язку з розбіжністю предметів відання державних і самоврядних громадських інституцій та наявності їх протилежних інтересів. Можливості політичного регулювання конфліктних питань у межах локальних спільнот демократичним шляхом потребують великої кількості прецедентів, які поступово апробувалися у країнах ЦСЄ протягом 2000-х років після адміністративно-територіальних реформ 1990-х років. За даними О. Бориславської, «конституція Чеської Республіки дуже стисло окреслює питання місцевого самоврядування та його фінансового забезпечення. У Чехії одиниці місцевого самоврядування є установами публічного урядування, що володіють правом власності і здійснюють господарську діяльність на підставі власного бюджету» [3, с. 86].

Важливим джерелом забезпечення функціонального та нормативного рівноправ'я інститутів локальної демократії є наявність посередницьких та апеляційних структур, які

дають можливість оскаржувати рішення окремих інститутів управління. Крім того, контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування підзвітних політичній громаді населених пунктів побудований на фаховій та незалежній основі.

Завершальним етапом реформ щодо впровадження інституцій локальної демократії у країнах ЦСЄ та інших посткомуністичних країнах стала деталізація юридичних положень, політичних взаємодій на місцевому рівні. І це стосувалося не лише електоральних процедур та діяльності обраних органів влади, але також діяльності неурядових організацій, можливостей індивідуальної політичної самопрезентації, захист інтересів міноритарних груп, широкого впровадження принципів сталого розвитку на рівні локальних спільнот.

Колізійний досвід локальної демократії пострадянських держав засвідчив, що адміністративний тиск з боку центральних органів влади втілювався не лише у формулюваннях старих законодавчих актів радянського часу, але й у прихованому опорі процесу децентралізації з боку центральних відомчих груп інтересів. Реальне подолання наслідків посткомуністичного розвитку відзначалося значними масштабними макрополітичними подіями та зміною внутрішньополітичного курсу, однак, як свідчить приклад сучасної Грузії, навіть наявність проліберального курсу основних правлячих політичних сил не забезпечувала автоматичного впровадження принципів і систем локальної демократії. Вони стали реальністю у результаті зацікавленості у подібних реформах основного масиву територіальних громад. Законодавчу базу для нинішньої реформи створив новий закон – Кодекс місцевого самоврядування Грузії, підготовлений у тісній співпраці з неурядовими організаціями. Його розробку було покладено на Міністерство Регіонального Розвитку та Інфраструктури, Громадської Ради при міністрі [7].

Створення дієвих засад локальної демократії у посткомуністичних суспільствах тісно пов'язано із формуванням сприятливого тла легітимності. Як свідчить приклад пострадянської Грузії, тривалий період суперечливої підготовки до реформи місцевого самоврядування та адміністративного поділу врешті завершився досить продуктивною згодою. Умовами перетворення локальної демократії на діючу постійну передумову реформ і чинних трансформацій стало визнання політичної суб'єктності місцевих громад, створення дієвих механізмів розгляду петицій та пропозицій локальних спільнот на регіональному і національному рівні, налагодження горизонтальної взаємодії між представницькими та виконавчими органами влади та адміністративно-територіальними одиницями. Згідно з грузинським досвідом, «за останні 25 років незалежності жоден законопроект не був підготовлений такою кількістю представників суспільства – у робочих групах Ради було представлено до 60 неурядових організацій та експертів різних областей. Обговорення законопроекту проводились у всіх регіонах, було проведено більше тисячі зустрічей з населенням» [7].

Дієвим чинником забезпечення реформ локальної демократизації стала обрання вдалої форми нормативно-правового регулювання і оформлення процесів локального політичного представництва і політичної участі. Досвід пострадянської Грузії для сучасної України, полягає у плідних можливостях кодифікації норм, спрямованих на об'єднання низки документів, що стосувалися виборчих розподільчих та управлінських процесів на рівні локальних демократій, що забезпечило більш гнучке управління та можливості цілісної адаптації локальних спільнот до реформ. Також кодифікація підвищила політичний статус відзначення процесів, які відбуваються на рівні локальної демократії.

Таким чином, трансформація локальної демократії на дієвий чинник до зміни політичної системи посткомуністичних країн забезпечувалася як нормативними засобами, так і концентрацією політичної волі із забезпеченням широкої підтримки з боку актив-

ної громадськості і зацікавлених локальних спільнот. Передумовою успіху реформ щодо демократизації на локальному рівні стало усвідомлення громадянами прагматичних вигід і забезпечення інтересів внаслідок реформ. У сучасній Україні процеси локальної демократизації лише розпочалися і процеси децентралізації лише створюють для цього рамкові умови, попереду досить тривалі і значущі події у вигляді інституалізації місцевих громад, вироблення механізмів політичної взаємодії всередині представницьких органів влади та послідовної реалізації курсу реформ.

Розглянутий матеріал свідчить про можливість визначення кількох етапів розвитку локальної демократії у країнах Центральної та Східної Європи у посткомуністичний період. Першим є просування реформ щодо локальної декомунізації у політичний порядок денний на загальнодержавному рівні, цей період потребував концептуального утвердження основних напрямків і термінів та засобів реформ. Другий етап пов'язаний із загальними адміністративно-територіальними реформами, творенням нових адміністративно-територіальних одиниць та оптимізацією старих і закріпленням повноважень місцевих громад у нормативно-правових актах. Третім етапом є розвиток локальної демократії у першій електоральний цикл нових органів влади, в якій відбувалася безпосередньо формування політичної інфраструктури локальної демократії, локальних політичних сил, груп тиску, структур громадянського суспільства, системи консультативного управління. Реформи локальної демократії у посткомуністичний період засвідчили подолання негативних явищ централізації та ідеологізації політичного управління та політичного представництва на локальному рівні, яке забезпечується на основі створення простору для конструктивного політичного змагання та незмінних правил гри, можливості апеляції до судової системи. Слід зазначити, що демократичні перетворення на локальному рівні в окремих посткомуністичних країнах Європи мали досить уповільнений характер та були значно пов'язані із центральним політичним порядком денним, що є характерним і для сучасної України. Основним наслідком розбудови локальної демократії у країнах Центральної та Східної Європи стало формування локальних демократичних політичних інститутів, які поступово вийшли з під контроль економічних гравців та забезпечили нову якість ухвалення політичних рішень і розвитку самоврядних територіальних колективів. На основі орієнтирів європейської інтеграції перспектива подальшого вивчення проблеми, розглянутої у даній статті, є визначення специфіки розвитку громадянського суспільства як компоненту реформ локальної демократизації.

Список використаної літератури:

1. Байрак С. Політична участь громадян республіки Польща на рівні місцевого самоврядування / С. Байрак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1100>.
2. Бебик В. Феномен місцевої демократії [Електронний ресурс] / В. Бебик. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_48/bebyk_fenomen.pdf
3. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко та ін.] ; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : Софія, 2012. – 128 с.
4. Була С. Неінституційні механізми реалізації детермінант локальної демократії в Україні / С. Була. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/794>
5. Врегулювання місцевих референдумів: закордонний та вітчизняний досвід. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2013/vrehulyuvannya-mistsevyh-referendumiv-zakordonnyj-ta-vitchyznyanyj-dosvid/>

6. Гаращук І. В. До проблеми формування комітетів (комісій) муніципальних органів зарубіжних країн / І. В. Гаращук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7652/1/Garashchuk_92.pdf
7. Грузія на шляху розвитку місцевої демократії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/reform/item/id/104>
8. Інтернет та локальна демократія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://e-demlab.org.ua/internet-ta-lokalna-demokratiya-profesor-andzhej-zibertovich.html>
9. Лендъел М. Аналіз місцевої політики у постсоціалістичних суспільствах Центральної та Східної Європи у західній науці / М. Лендъел. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://Dspace.Uzhnu.Edu.Ua/Jspui/Bitstream/Lib/8032/1/Аналіз%20місцевої%20політики%20у%20постсоціалістичних%20суспільствах.pdf>
10. Посібник з питань партисипативної демократії (демократії участі) на місцевому рівні / Під ред. В. В. Толкованова. – Київ : Крамар, 2011. – 199 с.
11. Референдуми в Європейському Союзі / О. Чебаненко, О. Грищук, Н. Колодяжна, А. Євгенєва ; За ред. Д. С. Ковриженка. – К. : ФАДА, ЛТД, 2007. – 186 с.
12. Скрипнюк О. Місцевий референдум як форма забезпечення реального народовладдя / О. Скрипнюк. // Вісник Національної академії правових наук України. – 2015. – №1. – С. 37–44.
13. Baldersheim H. Local Democracy in Post-Communist Europe / H. Baldersheim, M. Illner, H. Wollmann., 2003. – 338 с.
14. Posner Paul W. Local Democracy and the Transformation of Popular Participation in Chile/ P. Posner //Latin American Politics and Society. – 2004. – № 46. – P. 55–81.
15. Premat Christophe. The transformation of local democracy through the use of semi-direct democracy procedures in France and Germany / Premat Christophe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00156904>
16. Local democracy in the process of transformation: Has the call for citizen participation reached city councilors? The case study of Turku in Finland [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://spa.gu.se/digitalAssets/1552/1552416_salminiitty--norkom2015.pdf

LOCAL DEMOCRACY: SPECIFICS OF TRANSFORMATION WITHIN POST-COMMUNIST PERIOD

Katerina Burya

*Oles Gonchar Dniprovsky National University
Department at the Political Science
72 Gagarin Ave., 49010, Dnipro, Ukraine*

The paper studied the phenomenon of local democracy development in Central and Eastern Europe in the post-communist period. Stages of forming of institutions, normative regulation processes in democratic governance in local communities are revealed. It is determined the specificity of subregions of Central and Eastern Europe in the context of local democracy. Local democratization is seen as a factor of political modernization process in Central and Eastern Europe. It is emphasized that the founding stage of reforms on formation of local democracy in CEE countries has not been formalized in full. Attention is paid to different aspects of CEE countries development. Considered that influence of European integration processes demands the development of local democracy. Democratic changes in Central and Eastern Europe are the source of examples and guidelines for the development of contemporary Ukraine.

Key words: local democracy, political modernization, civil society, local political space, open policy.